

ЗАПОДОЗРЕНИ И ОБВИНЯЕМИ С ПСИХОСОЦИАЛНИ НАРУШЕНИЯ И ИНТЕЛЕКТУАЛНИ ЗАТРУДНЕНИЯ

OPSIDIANET

Идентификация, комуникация и
участие в наказателния процес

Този семинар е финансиран по програма „Правосъдие“ (2014-2020) на Европейския съюз и представя гледната точка на участниците, които единствени носят отговорност за своите изказвания. Европейската комисия не отговаря за начина, по който може да бъде използвана представената по време на събитието информация.

Интелектуални затруднения

- **Определение:** значително намалена способност за разбиране на нова или сложна информация и за научаване или прилагане на нови умения (нарушение на интелекта), която води до намалена способност за самостоятелно функциониране (нарушение на социалното функциониране)
- **Разпространение:** ~3% от населението
- **Степени на тежест:**
  - **ОПРЪВЪВАНЕ** (85%) самостоятелно с подходяща подкрепа
  - умерено (10%): адекватно общуване, но не по сложни теми
  - тежко (3,5%): само основни умения за общуване
  - дълбоко (1,5%): зависимост във всички аспекти на ежедневието

Интелектуални затруднения

- Влияние върху участието на наказателния процес
  - трудности при разбиране на сложни понятия и процедури
  - податливост на внушение
  - нагаждане на реакциите спрямо сигналите на околните -> очаквани отговори vs верни отговори
  - стремеж за прикриване на затруднението
  - проблеми с паметта -> липса на спомени за факти и събития, които не са важни
- трудности при разбиране на правните последици -> ограничена способност за вземане на информирано решение (самопризнание, отказ от права)

Психосоциални нарушения

- **Определение:** социално състояние на нарушено осмисляне на преживяванията и възприятията за околния свят (психологически компонент), водещо до обществени и културни ограничения на поведението (социално-културен компонент)
- **Модели за разбиране на психосоциалните нарушения:** благотворителен -> медицински -> рехабилитационен -> социален -> биопсихосоциален
- **Психосоциални нарушения и престъпност**
  - **криминогенен фактор:** в ~10% от престъпленията съществува пряка връзка между извършеното и психосоциалното състояние на извършителя
  - **стигма:** по-висока степен на обществено неодобрение в сравнение с други лица със сравними проблеми (хора с физически увреждания)

Психосоциални нарушения

- Влияние върху участието в наказателния процес
  - лесно разсейване от дразнителни от заобикалящата среда (светлина, шум)
  - трудности при фокусиране и концентрация
  - проблеми с ориентацията (пространствена, времева)
  - проблеми с паметта и възприемането на последователността на факти и събития
  - дискомфорт при зрителен контакт
- **О P S I D I A N E T** стремеж за прикриване на проблема
  - епизодични и незабележими нарушения

Идентификация

„Нерядко обвиняемите се явяват в съда, без да има индикации, че страдат от психично заболяване, интелектуално затруднение или друг проблем, който изисква да им бъде оказана подкрепа. Това се дължи на множество причини, сред които са незнанието на самия обвиняем, че страда от нещо подобно, или това че състоянието му не е било диагностицирано. Много от хората с психични заболявания или интелектуални затруднения изпитват неудобство от тях и не биха ги разкрили, нито биха признали нуждата си от помощ. Причина за това е, че тези проблеми често се стигматизират и самите хора се боят да не станат обект на подигравки или да не получат по-тежко наказание.“

Тръст за реформа в затворите

Психичното здраве и когнитивните нарушения в наказателното съдопроизводство

Този семинар е финансиран по програма „Правосъдие“ (2014-2020) на Европейския съюз и представя гледната точка на участниците, които единствени носят отговорност за своите изказвания. Европейската комисия не отговаря за начина, по който може да бъде използвана представената по време на събитието информация.

Идентификация

- Навременната идентификация е предпоставка за пълноправно участие на обвиняемия в производството и гаранция за справедлив процес
- Установяването на психосоциално нарушение или интелектуално затруднение от органите на наказателното правосъдие НЕ замества професионалния медицински преглед, ако такъв е необходим

OPSIDIANET

- Своевременната идентификация позволява на органите на наказателното правосъдие да вземат информирано решение за по-нататъшното развитие на производството

Този семинар е финансиран по програма „Правосъдие“ (2014-2020) на Европейския съюз и представя гледната точка на участниците, които единствени носят отговорност за своите изказвания. Европейската комисия не отговаря за начина, по който може да бъде използвана представената по време на събитието информация.

Събиране на информация: наблюдение

- **Външен вид:** физическо състояние, следи от нараняване, физически симптоми (учестено дишане, поклащане, тремор)
- **Поведение:** избягване на погледа, прикриване на лицето, жестове, вербална комуникация, съответствие между поведение и обстановка
- **Взаимодействие със заобикалящата среда:** местоположение, ориентация, чувствителност към дразнителни фактори (светлина, шум), отношение към присъстващите
- **Лични вещи:** медикаменти, медицински документи

Събиране на информация: разговор

- Предварителен неформален разговор с цел установяване на евентуални признаци на интелектуално затруднение или психосоциално нарушение без да се засяга предполагаемото престъпление и без събраната информация да използва срещу лицето
- Въпроси: ежедневие, минало, предходни контакти със здравната или социалната система, подкрепа
- Други потенциални източници на информация: лицето, съобщило за произшествието, присъстващи лица, членове на семейството / общността

Събиране на информация: други източници

- Регистри на лица с интелектуални затруднения или психосоциални нарушения
- Регистри на здравната и социалната система
- Здравни и социални служби
- Полицейски и съдебни регистри
- Регистри на местата за лишаване от свобода

OPSIDIANET

Този семинар е финансиран по програма „Правосъдие“ (2014-2020) на Европейския съюз и представя гледната точка на участниците, които единствени носят отговорност за своите изказвания. Европейската комисия не отговаря за начина, по който може да бъде използвана представената по време на събитието информация.

Вербална комуникация

- Кратко, просто и ясно въведение (представяне на задаващия въпросите и описание на ситуацията)
  - Обръщение по име
  - Кратки и ясни изречения, избягване на употреба на различни думи за едно и също нещо
  - Избягване на професионален жаргон, акроними, съкращения, образна и абстрактна реч
  - Задаване на въпросите само по веднъж (без повтаряне на един и същ въпрос)
- О P S I D I A N E T**
- Изчакване на отговор преди задаване на следващ въпрос
  - Проверка дали въпросът е правилно разбран
  - Осигуряване на подходяща обстановка

Този семинар е финансиран по програма „Правосъдие“ (2014-2020) на Европейския съюз и представя гледната точка на участниците, които единствени носят отговорност за своите изказвания. Европейската комисия не отговаря за начина, по който може да бъде използвана представената по време на събитието информация.

Писмена информация

- Предоставяне на писмена информация в достъпен и четивен вид (адаптирана версия) заедно с оригиналния документ
- Разбираемост на съдържанието
  - кратки изречения (максимум 15 думи, едно изречение = една мисъл)
  - избягване на сложни и трудни думи (при невъзможност – обяснение + примери от ежедневието)
  - означаване на числата с цифри вместо с думи
  - избягване на символи и специални знаци
- О Р С И Д И А Н Е Т**
  - нов изречение на нов ред
  - назоваване на едно и също лице или предмет по един и същ начин
- Достъпност на визуалното представяне: шрифт (форма, размер, ефекти), подравняване, междуредие, цветове, илюстрации

Този семинар е финансиран по програма „Правосъдие“ (2014-2020) на Европейския съюз и представя гледната точка на участниците, които единствени носят отговорност за своите изказвания. Европейската комисия не отговаря за начина, по който може да бъде използвана представената по време на събитието информация.

Адаптирана версия (пример)

Държавите членки гарантират, че на заподозрените лица или обвиняемите, които не разбират езика на съответното наказателно производство, се осигурява в разумен срок писмен превод на всички документи, които са от съществено значение за упражняване на правото им на защита и за гарантиране на справедливо производство.

Член 3(1) от Директива 2010/64/ЕС

Ако полицаят или съдията Ви даде документ на чужд език, трябва да получите превод на този документ.

Четивност

18,5

Необходимо ниво на образование: университет

Четивност

9,0

Необходимо ниво на образование: 9-ти клас

Този семинар е финансиран по програма „Правосъдие“ (2014-2020) на Европейския съюз и представя гледната точка на участниците, които единствени носят отговорност за своите изказвания. Европейската комисия не отговаря за начина, по който може да бъде използвана представената по време на събитието информация.

Научете повече: opsidianet.eu

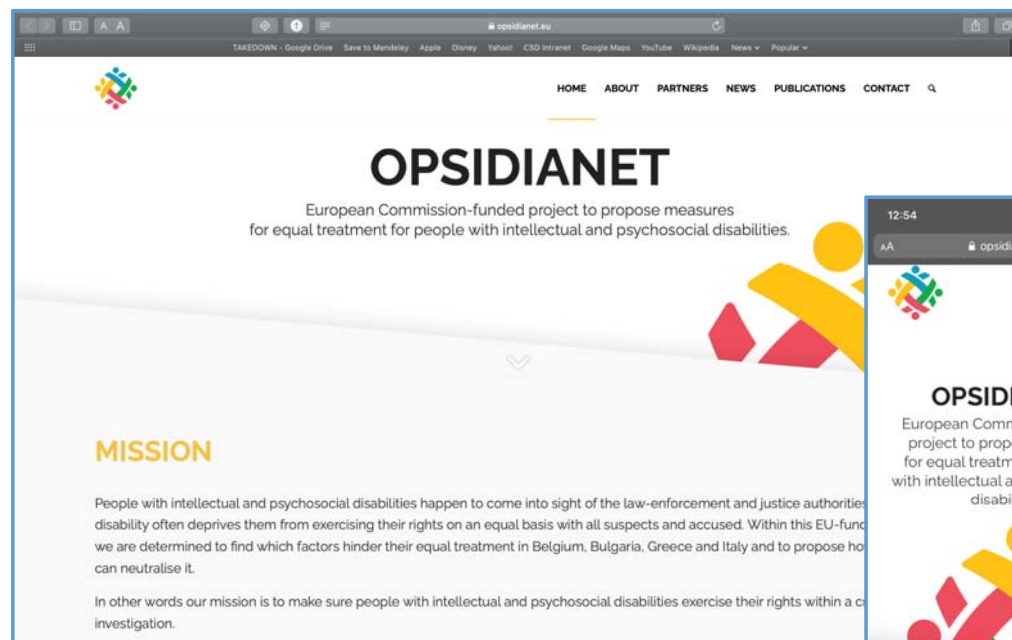
OPSIDIANET

Уязвими нарушители
Правата на заподозрените и обвиняемите с психосоциални и интелектуални увреждания

OPSIDIANET

Идентифициране и комуникация със заподозрени и обвиняеми лица с интелектуални и психосоциални увреждания

Наръчник за служители в системата на наказателното правосъдие

HOME ABOUT PARTNERS NEWS PUBLICATIONS CONTACT

OPSIDIANET

European Commission-funded project to propose measures for equal treatment for people with intellectual and psychosocial disabilities.

MISSION

People with intellectual and psychosocial disabilities happen to come into sight of the law-enforcement and justice authorities. Disability often deprives them from exercising their rights on an equal basis with all suspects and accused. Within this EU-funded project we are determined to find which factors hinder their equal treatment in Belgium, Bulgaria, Greece and Italy and to propose how we can neutralise it.

In other words our mission is to make sure people with intellectual and psychosocial disabilities exercise their rights within a criminal investigation.

12:54

opsidianet.eu

OPSIDIANET

European Commission-funded project to propose measures for equal treatment for people with intellectual and psychosocial disabilities.

MISSION

Този семинар е финансиран по програма „Правосъдие“ (2014-2020) на Европейския съюз и представя гледната точка на участниците, които единствени носят отговорност за своите изказвания. Европейската комисия не отговаря за начина, по който може да бъде използвана представената по време на събитието информация.

